

Regio Deal Zuid-Hollandse Delta; een nieuw en innovatief samenwerkingsverband

Partijen:

1. de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, mevrouw Carola Schouten, hierna te noemen: LNV;
2. de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, mevrouw drs. K.H. Ollongren, hierna te noemen: BZK;
3. de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, mevrouw mr. drs. I.K. van Engelshoven, hierna te noemen: OCW;
4. de minister van Justitie en Veiligheid, de heer F. Grapperhaus, hierna te noemen: J&V;
5. de staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat, mevrouw mr. drs. M.C.G. Keijzer, hierna te noemen: EZK;
6. de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, mevrouw drs. T. Van Ark, hierna te noemen: SZW;
7. de staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat, mevrouw S. van Veldhoven - van der Meer, hierna te noemen: IenW.

Partijen genoemd onder 1 tot en met 7 ieder handelend in hun hoedanigheid van bestuursorgaan en hierna samen te noemen: het Rijk;

8. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Brielle, namens deze: de heer G.G.J. Rensen, hierna te noemen: gemeente Brielle;
9. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Goeree-Overflakkee, namens deze: mevrouw A. Grootenboer hierna te noemen: gemeente Goeree-Overflakkee;
10. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Hellevoetsluis, namens deze: mevrouw M.C. Junius, hierna te noemen: gemeente Hellevoetsluis;
11. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Hoeksche Waard, namens deze: de heer A.P.J. Van Hemmen, hierna te noemen: gemeente Hoeksche Waard;
12. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Nissewaard, namens deze: de heer F. Van Oosten, hierna te noemen: gemeente Nissewaard;
13. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Westvoorne, namens deze: de heer P.E. de Jong, hierna te noemen: gemeente Westvoorne.

Partijen genoemd onder 8 tot en met 13 ieder handelend in hun hoedanigheid van bestuursorgaan en hierna samen te noemen: Regio;

Alle Partijen hierna allen tezamen te noemen: Partijen.

De provincie Zuid-Holland ondersteunt deze Regio Deal Zuid-Hollandse Delta. In een brief van gedeputeerde staten van de provincie Zuid-Holland van 19 mei 2020 aan de colleges van burgemeester en wethouders van de zes gemeenten geeft de provincie aan 'graag betrokken te zijn bij de verdere uitwerking' van de Regio Deal. Partijen waarderen deze steun die de uitvoering van de Regio Deal versterkt en bijdraagt aan het bereiken van de doelstellingen.

Algemene overwegingen

1. Deze Regio Deal is tot stand gekomen tijdens de Coronapandemie. De context waarin deze Regio Deal tot stand is gekomen, heeft betekenis gehad voor de wijze waarop Partijen gezamenlijk tot een uitwerking van de Regio Deal zijn gekomen. De verschillende stappen op weg naar deze Regio Deal zijn anders geweest, doordat Partijen elkaar niet in persoon hebben kunnen zien en spreken en bijeenkomsten en werksessies online en telefonisch plaats hebben moeten vinden. Partijen onderstrepen het belang van commitment en draagvlak bij alle betrokken stakeholders van de Regio Deal, zowel in de Regio als bij het Rijk. Partijen hechten hier onverminderd aan en hebben daarom gezamenlijk extra oog voor het borgen van dit commitment en het draagvlak tijdens de uitvoeringsfase van deze Regio Deal. Juist in deze ingewikkelde tijd vinden Rijk en Regio het van groot belang om gezamenlijk te investeren in en een impuls te geven aan de brede welvaart en het toekomstperspectief van bewoners en bedrijven in de regio. De drie Planbureaus wijzen in hun

- briefadvies¹ aan het kabinet d.d 28 mei 2020 op de noodzaak om als gevolg van de Coronapandemie te blijven werken aan brede welvaart en daarbij ook oog te hebben voor regionale verschillen. Uitvoering van deze Regio Deal kan daarmee bijdragen aan gewenst herstel.
2. Het kabinet Rutte III erkent dat elke regio uniek is. Regio's hebben verschillende kenmerken waardoor elke regio behoefte heeft aan een eigen aanpak en afweging bij het aanpakken van de regionale opgave. De verschillende krachten en uitdagingen die specifiek zijn voor een regio vormen de basis voor een regionale opgave om de brede welvaart, leefbaarheid en economische kracht te bevorderen.
 3. De regionale opgave heeft een meervoudig karakter en vergt een integrale aanpak op de verschillende opgaven. Doel is om door verschillende beleidskolommen heen te werken. Verder heeft de regionale opgave een gebiedsoverstijgende impact, waardoor inzet op rijksniveau nodig is, maar die ook zorgt voor een vliegwieleffect.
 4. Regio Deals hebben tot doel om de regionale opgave aan te pakken. Hierbij wordt samengewerkt tussen vakdepartementen, decentrale overheden, het bedrijfsleven, kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties. Voor deze regionale opgaven stelt het kabinet middelen beschikbaar uit de Regio Envelop, waaruit Regio Deals worden gefinancierd tussen het Rijk en de regio. Ook vanuit de regio zelf wordt gezorgd voor financiering (regionale publieke en private cofinanciering). Ter ondersteuning van hun partnerschap hebben Rijk en Regio als vertrekpunt dat de rijksbijdrage gepaard gaat met minimaal eenzelfde bijdrage aan regionale publieke cofinanciering. De middelen uit de Regio Envelop dienen verder als vliegwiel voor extra investeringen in de regionale ontwikkeling zodat uiteindelijk vanuit de regio nog meer financiering wordt ingezet voor de aanpak van de regionale opgave.
 5. Deze integrale en gezamenlijke aanpak met bijbehorende financiering van zowel Rijk als regio is het onderscheidende karakter van de Regio Deals ten opzichte van reguliere beleidsinstrumenten.
 6. Met de Regio Deal gaan Rijk en Regio een duurzaam partnerschap aan om de opgave die in de regio speelt gezamenlijk aan te pakken. Het ondertekenen van de Regio Deal is daarbij niet het eind, maar slechts het begin van de samenwerking.
 7. De bijdragen uit de Regio Envelop zijn bedoeld als een tijdelijke en eenmalige impuls voor regionale ontwikkeling met een duurzaam effect, waarbij structurele exploitatiekosten van lange termijn investeringen geborgd moeten zijn.
 8. Regio Deals gaan om meer dan alleen de gecoördineerde inzet van financiële middelen. Zij kenmerken zich ook door een sterke, continue inzet van alle betrokkenen, creëren nieuwe samenwerkingsvormen en niet-financiële ondersteuning om de, in de regionale opgave gestelde, ambities en doelen te bereiken. Regio Deals leveren daarmee een bijdrage aan welvaart in brede zin.
 9. De in de Regio Deal gemaakte wederzijdse afspraken over ambitie, doelen, beoogde resultaten, inzet en aanpak zijn in gezamenlijk overleg en met onderlinge overeenstemming tussen Rijk en Regio tot stand gekomen.
 10. De middelen uit de Regio Envelop voor de Regio Deals derde tranche worden door LNV beschikbaar gesteld als een specifieke uitkering op grond van de Regeling specifieke uitkering Regio Deals derde tranche.

Deel 1 Aanleiding en inhoud Regio Deal

Specifieke overwegingen

Aansluiting bij regionale beleidsdoelen, programma's of actieplannen

De Zuid-Hollandse Delta is een nieuw en innovatief samenwerkingsverband en bestaat uit 3 eilanden², 6 gemeenten en is strategisch gelegen tussen de havens van Rotterdam, in het noorden, en van Antwerpen, in het zuiden. De gemeenten Brielle, Goeree-Overflakkee, Hellevoetsluis, Hoeksche Waard, Nissewaard en Westvoorne tellen gezamenlijk rond de 300.000 inwoners en hebben een werkzame beroepsbevolking van circa 150.000 personen. De Zuid-Hollandse Delta heeft een gezamenlijk Bruto Regionaal Product (BRP) van ongeveer 6 miljard euro en de regionale economie blinkt vooral uit op het gebied van agrifood, duurzame industrie, logistiek, handel, toerisme en recreatie en zorg³. Het gebied wordt gekenmerkt door een landschappelijk karakter vlakbij de stedelijke omgeving. De Natura2000-gebieden Voordelta en Haringvliet bieden een unieke getijdennatuur met een rijke biodiversiteit. De Zuid-Hollandse Delta is vitaal en wil dat blijven.

Tegelijk raakt een aantal ontwikkelingen de vitaliteit van het gebied. Door ontgroening en vergrijzing

¹ SCP, PBL en CPB, Aandachtspunten voor een herstelbeleid, briefadvies aan het kabinet, 28 mei 2020.

² Goeree Overflakkee, Voorne-Putten en Hoeksche Waard.

³ Gebaseerd op cijfers van het CBS; eigen berekeningen. Zie ook onder andere: Economische agenda Hoeksche Waard 2019-2022, Strategisch Economische Visie Brielle 2010-2020, Economisch Profiel Voorne-Putten 2025, Kadernota Economie Nissewaard.

daalt de beroepsbevolking en er zijn groepen binnen de beroepsbevolking die niet goed de aansluiting vinden op de arbeidsmarkt. Daarnaast bestaat een toenemende spanning tussen economische groei en natuur.

De Regio wil de brede welvaart voor haar inwoners versterken en bestaande voorzieningen behouden. Daarom is het cruciaal dat de regionale economie op innovatieve wijze wordt aangejaagd, en dat de balans met andere doelen behouden blijft. Om de daarvoor noodzakelijke innovatie te kunnen realiseren zijn voldoende en passend opgeleide werknemers en ondernemers nodig. Daarom werkt de Regio ook aan haar vestigingsklimaat en aan een betere aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt. Jongeren moeten de kansen krijgen die ze nodig hebben om in de toekomst het verschil te kunnen maken en voor de regio behouden te blijven. Net als mensen die nu niet deelnemen aan het arbeidsproces en via arbeidsbemiddeling, her- en bijscholing de gelegenheid krijgen om weer aan de slag te gaan.

In de Zuid-Hollandse Delta is er een continu samengaan van natuur en bebouwde omgeving en bedrijvigheid. Dit vraagt steeds een zorgvuldige afweging tussen economie en ecologie, zeker als het gaat om het realiseren van de landelijke duurzaamheidsambitie. De uitdaging is om economische groei, duurzaamheid en ecologie hand in hand te laten gaan en een kwaliteitsimpuls aan de regio te geven. Het versterken van de innovatie op dit vlak is hiervoor de sleutel. Alleen op die manier houdt de Regio een duurzaam toekomstperspectief. Door dit samengaan ontstaan ook kansen om innovatieve oplossingen te ontwikkelen met opschalingsmogelijkheden.

Aansluiting bij nationale beleidsdoelen of programma's

De Regio Deal Zuid-Hollandse Delta draagt bij aan diverse opgaven van dit kabinet, te weten:

- De ambities voor economische structuurversterking, waaronder de versterking van het midden- en kleinbedrijf (MKB) zoals opgenomen in het MKB-actieplan⁴ dat op onderdelen ook aansluiting zoekt op regionale initiatieven en ontwikkelingen vanuit het besef dat de regionale nabijheid voor veel ondernemers belangrijk is.
- Het Nationale Waterstofprogramma, zoals toegelicht in de Kabinetsvisie Waterstof⁵. Met deze Regio Deal wordt aangesloten bij een bredere regionale aanpak die EZK met alle betrokken stakeholders ontwikkelt.
- In het Rijksbrede programma Nederland Circulair in 2050⁶ schetst het kabinet hoe de transitie naar een duurzame, volledig circulaire economie in 2050 kan worden vormgegeven, waarbij 50% circulariteit in 2030 als tussendoel is gesteld. Het Uitvoeringsprogramma Circulaire Economie 2019-2023 vertaalt vijf transitieagenda's (biomassa en voedsel, kunststoffen, maakindustrie, bouw en consumptiegoederen) naar concrete acties en projecten. De transitie naar een circulaire economie is een proces waarbij regio's en lokale initiatieven belangrijk zijn. In dat kader ontwikkelen de regionale partijen samen met lenW de komende jaren een regionale strategie voor circulaire economie om de kansen die er liggen op dit gebied ten volle te benutten.
- De Gebiedsagenda Zuidwestelijke Delta richt zich op een perspectief voor de Grote Wateren en klimaatadaptatie. Zij agenderen daar opgaven voor de Kust en Voordelta en het Haringvliet, maar ook voor Vitale Polders en krekenslandschap en Dynamische dijkzones. Delen van de Zuid-Hollandse Delta kunnen als pilot in de vorm van een gebiedsgerichte uitwerking fungeren.
- Visie Landbouw, Natuur en Voedsel: Waardevol en verbonden⁷. In deze visie kiest het kabinet voor een omslag naar kringlooplandbouw. Daarnaast sluit deze Regio Deal aan bij het Nationaal Programma landbouwbodems⁸, de Nationale Parken en de Duurzame Blauwe Economie. De Regio Deal sluit aan bij het onderwijsbeleid dat zich richt op versterking van het techniekonderwijs, een leven lang ontwikkelen, doorlopende leerlijnen en het structureel verankeren van routes vmbo-mbo (sterk beroepsonderwijs).
- Het kabinet wil een arbeidsmarkt met kansen voor iedereen. Werk is namelijk de sleutel tot een inkomen, maatschappelijke participatie en integratie. Om de vraag en het aanbod van werk bijeen te brengen, moet de mismatch op de arbeidsmarkt verkleind worden.⁹ De Regio Deal sluit hierbij aan.
- Tevens wordt aangesloten bij het actieprogramma Veilig Ondernemen dat op 23 juli 2019 aan de Tweede Kamer is gestuurd¹⁰, waarin specifieke afspraken zijn gemaakt over de publiek-private aanpak van ondermijnende criminaliteit. Specifieke aandacht gaat hier uit naar ondermijnende criminaliteit in het buitengebied en locaties als vakantieparken en jachthavens. Dit is ook onder-

⁴ Kamerstuk 32 637, nr. 316.

⁵ Kamerstuk 32 813, nr. 485.

⁶ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2016/09/14/bijlage-1-nederland-circulair-in-2050>.

⁷ Kamerstuk 35 000 XIV, nr. 5.

⁸ Kamerstuk 30 015, nr. 58.

⁹ Kamerstuk 35 300 XV, nr. 2, 7.

¹⁰ Kamerstuk 29 911 nr. 251.

deel van de Interbestuurlijke Actie-Agenda Vakantieparken¹¹. Daarnaast formuleren de “Toekomst-agenda ondermijning” en het regeerakkoord ‘Vertrouwen in de toekomst’ van het kabinet Rutte-III ambities om de aanpak van georganiseerde, ondermijnende criminaliteit te versterken¹². Deze versterkingsbeweging komt in aanvulling op de regionale en lokale aanpak van georganiseerde criminaliteit in het gebied door onder meer het RIEC Rotterdam Rijnmond en gemeenten in de regio.

- Het samenwerkingsprogramma Democratie in Actie¹³ van BZK, VNG e.a. beoogt versterking van de verbondenheid en burgerparticipatie in de kernen en de lokale democratie.
- In de NOVI-brief over de Nationale Omgevingsvisie (NOVI) van 23 april jl.¹⁴ is een Nationaal programma voor het landelijk gebied aangekondigd. Onderzocht wordt hoe de Regio Deal hierbij kan aansluiten.

Deze Regio Deal sluit aan op andere gebiedsgerichte aanpakken in de Zuid-Hollandse Delta die voortvloeien uit de interbestuurlijke programma's Vitaal Platteland en Regionale Economie en bouwt voort op de daarvoor bestaande interbestuurlijke samenwerking.

Urgentie

- In de Zuid-Hollandse Delta spelen een aantal ontwikkelingen waardoor de brede welvaart onder druk komt te staan. De potentiële beroepsbevolking daalt als gevolg van ontgroening en vergrijzing.¹⁵ In 2025 heeft de Zuid-Hollandse Delta naar verwachting circa 20.000 nieuwe werknemers nodig, voornamelijk vervangingsvraag door bedrijven en zorginstellingen. Tegelijk reizen dagelijks circa 56.000 mensen uit de regio om elders te werken en kunnen onvoldoende talenten in de regio nog de weg naar de regionale arbeidsmarkt vinden. De ambitie is om de arbeidsvraag op te vullen met talent uit de regio en de werknemers door innovatie nog slimmer te laten werken, zodat de arbeidsmarkt in balans blijft.
- De Zuid-Hollandse Delta wordt, net als de rest van Nederland, geconfronteerd met grote maatschappelijke opgaven op het gebied van klimaatverandering, duurzaamheid, veiligheid en toekomstbestendige landbouw. Vanwege de aanwezige kennis in en de ligging van het gebied is de regio in staat om bij de aanpak van deze opgaven een koploperspositie in te nemen en zodoende ook bij te dragen aan nationale beleidsdoelstellingen.
- De regio bruist van de innovatieve ondernemers en initiatieven. Het is dus van belang om samen met ondernemers, overheid en onderwijs de schouders onder deze opgaven te zetten en slim samen te werken. De bestuurlijke samenwerking is in de Zuid-Hollandse Delta echter niet vanzelfsprekend. Nu worden de opgaven te versnipperd aangepakt en vindt innovatie vooral op lokale schaal plaats. Hier ligt een belangrijke ‘stille reserve’ van de regio. Met een slimme governance kan deze stille reserve worden aangetapt. De Regio Deal is een eerste aanzet om dit te realiseren. Tegelijkertijd is het zaak om de lokale verbondenheid en identiteit in de kleine kernen te behouden en de lokale democratie te versterken.

Waarom rol voor het Rijk?

De bijdrage van het Rijk in de Regio Deal levert een plus op de inzet van de Zuid-Hollandse Delta om de maatschappelijke opgaven aan te pakken. Zo wordt het proces versneld en kan impact gerealiseerd worden. De Regio Deal zet een vliegwiel in werking, waarbij ook andere partijen in de regio meevinvesteren (overheden, bedrijfsleven, onderwijs).

De Regio Deal Zuid-Hollandse Delta heeft ook impact buiten de regio. Voor de Randstad biedt het gebied een hoogwaardig aanbod van wonen, natuur, recreatie en toerisme en kan het de Randstad van voedsel voorzien (korte ketens). Daarnaast kan het de innovaties leveren die zorgen voor de uitvoering van provinciaal en regionaal beleid zoals de Regionale Energiestrategie (RES) en de zorg voor landschap en natuur. Daarnaast bezit de regio binnen Nederland, Europa en zelfs wereldwijd een unieke positie door de ligging aan zee en in de watersystemen van de rivieren Rijn en Maas. Klimaatverandering versterkt de noodzaak om te beschikken over een toekomstbestendig en duurzaam watersysteem dat bestand is tegen de stijging van de zeespiegel en zorgt voor het behoud van de delta op ecologisch, sociaal en economisch vlak. De regio is op wereldschaal een voorbeeldfunctie op dit gebied. De aandacht en investeringen die de afgelopen jaren zijn gedaan in het stedelijk gebied in Zuid-Holland vragen om een vervolg, juist in de landelijke gebieden: zonder vitaal Randland waar

¹¹ <https://actieagendavakantieparken.nl/>.

¹² Kamerstuk 29 911, nr. 167, brief van 14 juli 2017 en Vertrouwen in de toekomst, regeerakkoord 2017-2021, 10 oktober 2017, p. 4.

¹³ <https://www.lokale-democratie.nl/>.

¹⁴ Kamerstuk 34 682, nr. 48.

¹⁵ De verwachte daling van de potentiële beroepsbevolking in de Zuid-Hollandse Delta is tussen 2017 en 2025 6%, terwijl deze in Zuid-Holland toeneemt met 7%. Deze daling is het gevolg van ontgroening (9% afname tussen 2017 en 2025) en vergrijzing (26% toename tussen 2017 en 2025).

wordt gewoon, gerecreëerd en geïnnoveerd, bereikt de Randstad al snel een grens. Voor het Rijk is deze Regio Deal interessant vanwege de grensoverschrijdende impact van de deal en de kansen die er liggen om de innovatieve oplossingen die worden ontwikkeld op te schalen.

De Regio Deal sluit naadloos aan op de ambities van het kabinet en het EU-beleid (Kaderrichtlijn Water, Gemeenschappelijk landbouwbeleid, European Innovation Council, Kaderprogramma voor concurrentievermogen en innovatie). Het is daarom van belang om de aanpak door de Regio van bovengenoemde thema's samen met het Rijk en de partners in de regio in een brede coalitie op te pakken en met elkaar te verbinden. Deze Regio Deal zoekt daarom de aansluiting bij nationale programma's en het Interbestuurlijk programma (IBP).

Komen het volgende overeen:

1. Ambitie, doel, beoogde resultaten en aanpak Regio Deal Zuid-Hollandse Delta

Artikel 1 – Ambitie

Partijen zetten zich in om met een integrale aanpak de Zuid-Hollandse Delta te ontwikkelen tot een duurzame innovatieve koploper in Nederland, waar de aanwezige sterke sectoren (agrifood, toerisme en recreatie, duurzaamheid, zorg en innovatie-techniek) zich kunnen blijven ontwikkelen en innoveren en zorgen voor voldoende en passende werkgelegenheid. Een regio waar het ook fijn wonen en recreëren is, waar onderwijs en arbeidsmarkt op elkaar aansluiten en die vitaal is voor haar inwoners. Partijen zetten in op een samenhangend pakket van maatregelen waarbij economische groei telkens op een innovatieve wijze wordt verbonden met duurzaamheid, behoud van ecologische waarden, veiligheid en leefbaarheid. De ambitie is om de brede welvaart van de bewoners op peil te houden en waar mogelijk nog te versterken.

Daarnaast hebben Partijen de ambitie om met deze Regio Deal een duurzaam partnerschap aan te gaan om de (regionale) maatschappelijke en economische opgaven aan te pakken. Niet alleen de overheden gaan nauwer samenwerken, ook de andere triple helix partners (bedrijven, onderwijs- en kennisinstellingen) worden daarbij betrokken.

De Regio Deal Zuid-Hollandse Delta is de eerste stap richting het realiseren van deze ambitie. Na afloop van de Regio Deal volgt een tweede fase waarin de Regio het voortouw neemt om in het kader van het partnerschap tussen Rijk en Regio een verdere impuls te geven aan de resultaten die met de Regio Deal zijn bewerkstelligd om de ambitie te vervullen.

Artikel 2 – Doel

De Regio Deal richt zich op een structuurversterking die impact heeft op de Zuid-Hollandse Delta in 2025. De inwoners, het bedrijfsleven en het onderwijs (voortgezet onderwijs en middelbaar beroeps-onderwijs) in deze regio merken het verschil dat de Regio Deal maakt: inwoners en bedrijven zullen minder fossiele brandstoffen verbruiken, de kwaliteit van wonen, werken, ondernemen en leven nemen toe, net als de kansen op de arbeidsmarkt. Ook zal er meer aandacht komen voor regionale producten en bedrijvigheid en zullen de opleidingskansen vergroten.

Partijen richten zich in deze Regio Deal op vijf pijlers.

- **Duurzaamheid:** in 2025 is een betekenisvolle stap gezet in de ambitie van de Regio om in 2040 een energieneutrale Delta te zijn die net zoveel duurzame energie opwekt als in totaal gebruikt. Daarnaast neemt het gebruik van grondstoffen af. Dit wordt bereikt door het toepassen van innovaties op het gebied van duurzame energie en circulaire economie.
- **Agri-food:** in 2025 is een betekenisvolle stap gezet in de ambitie van de Regio een gezonde, toekomstgerichte, circulaire agrifoodsector te zijn die in 2030 internationaal koploper is in het gebruik van innovatieve technieken en werkwijzen. Daarbij de uitstoot van fosfor, stikstof en broeikasgassen verminderd en is het bodembeheer duurzaam en gezond. Partijen streven bij dit alles ook naar verkorting van de regionale voedselketens en een verhoging van de afzet van regionale producten in de Zuid-Hollandse Delta.
- **Landschap en toerisme:** de omgeving van het Haringvliet en de Voordelta wordt een natuur-, beleef- en recreatiegebied waarin natuur en recreatie elkaar versterken.
- **Arbeidsmarkt:** er zijn voldoende gekwalificeerde arbeidskrachten om aan de toenemende (vervangings)vraag naar arbeid te kunnen voldoen in de sectoren agrifood, toerisme en recreatie, duurzaamheid, zorg en innovatie-techniek. Daarnaast zijn er aansprekende opleidingen binnen deze sectoren voor innovatieve toepassingen voor de werknemers van de toekomst. De arbeids-participatie neemt toe.
- **Duurzaam partnerschap:** de Regio Deal Zuid-Hollandse Delta is voor de Regio de eerste stap op weg naar een duurzaam partnerschap tussen de regionale partners onderling en met het Rijk.

Artikel 3 – Beoogde resultaten

Partijen beogen met de Regio Deal Zuid-Hollandse Delta het doel te verwezenlijken door de volgende resultaten en streefwaarden te bereiken in 2025.

Waarde	Streefwaarde 2025	Pijler Regiodeal
BRP	€ 7,2 miljard (stijging van 19% ten opzichte van 2017)	Alle
Arbeidsparticipatie	(netto) arbeidsparticipatie is gestegen	Alle
Uitgaande arbeidspendel	De uitgaande arbeidspendel is gedaald met 1% (800)	Alle
Besteedbaar inkomen	Besteedbaar inkomen neemt meer dan het landelijk gemiddelde toe	Alle
Duurzaamheid		
In 2025 wil de regio meer duurzame energie opwekken en daarnaast minder grondstoffen gebruiken door in te zetten op een circulaire economie. Dit zal aan de hand van drie indicatoren worden gemeten:		
Mobiliteit	4 tankstations in de regio waar (groene) waterstof getankt kan worden	1: Duurzaamheid
Verwarming bestaande bouw	Bestaande bouw van 1 dorp in de Delta draait op waterstof	1: Duurzaamheid
Verbruik grondstoffen	Minstens 25% minder grondstoffen worden verbruikt in het regionale bedrijfsleven	1: Duurzaamheid en 2: Agrifood
Agrifood		
In 2025 wil de regio meer kringlooplandbouw realiseren¹, regionale producten vermarkten en verkopen, circulair worden en innovatief (en duurzaam) bodembeheer voeren. Dit zal aan de hand van vijf indicatoren worden gemeten:		
Gebruik insecticiden	Gebruik insecticiden is gereduceerd	2: Agrifood
Gebruik meststoffen	Gebruik meststoffen is gereduceerd N-bodemoverschot verlaagd	2: Agrifood
Kunstmest	5% is vervangen met Bokashi	2: Agrifood
Korte ketens	Aandeel boeren die deelnemen aan korte ketens naar 20% (13% in 2018)	2: Agrifood
Emissie broeikasgassen	Emissies van boerenbedrijven met 10% gedaald	2: Agrifood
Landschap en Toerisme		
In 2025 wil de regio toeristische aantrekkelijk zijn en bekend zijn in regio, provincie en het land. Ook is er een gezonde balans tussen recreatie en natuur. Ondernijning wordt tegengegaan. Dit zal aan de hand van drie indicatoren worden gemeten²:		
Gemiddelde verblijfsduur toeristen	Gemiddelde verblijfsduur toeristen is met 10% verlengd	3: Landschap en Toerisme
Toegevoegde waarde toeristische sector	Toegevoegde waarde / omzet in de toeristische sector is met 10% toegenomen	3: Landschap en Toerisme
Gezamenlijke aanpak ondernijning	Samenwerking en kennisdeling met ruim 20% van de parken om ondernijning te voorkomen.	3: Landschap en Toerisme
Onderwijs en arbeidsmarkt		
In 2025 wil de regio geen tekort op de arbeidsmarkt hebben en vraag en aanbod goed op elkaar hebben aangesloten. Dit zal aan de hand van vier indicatoren worden gemeten:		
Werknemers	+10.000 nieuwe werknemers tov 2017	4: Onderwijs en arbeidsmarkt
Beroepsniveau	Beroepsniveau ontwikkelt zich richting het provinciaal gemiddelde (niveau 1-2 -4%, niveau 3 -3%, beroepsniveau 4 +7%)	4: Onderwijs en arbeidsmarkt
Opleidingsniveau	Verschil aandeel bevolking met hoger opleidingsniveau tussen Regio en provincie is verlaagd (11% verschil in 2018)	4: Onderwijs en arbeidsmarkt
Werkloosheid	Gemiddelde werkloosheid als aandeel van de potentiële beroepsbevolking is met 5% gedaald (van 4,7% tussen 2007 en 2017 naar 4,2% tussen 2020 en 2030)	4: Onderwijs en arbeidsmarkt

¹ Aanvullende indicatoren (zie bijvoorbeeld het rapport 'kringlooplandbouw in de praktijk' (2019), bijlage 2: Indicatoren voor kringlooplandbouw, kunnen worden toegevoegd tijdens de nog uit te voeren nulmeting.

² De hier opgenomen indicatoren zijn gebaseerd op een beredeneerde inschatting. De doelstellingen (percentages) dienen echter nog geijkt te worden tijdens de nog uit te voeren nulmeting.

Artikel 4 – Inzet en aanpak

Partijen zetten in op het opschalen van waar de Zuid-Hollandse Delta al goed in is, door kennis te delen en efficiënt samen te werken en innovaties te versnellen. Er is een integraal programma ontwikkeld waarbij projecten en maatregelen op elkaar ingrijpen, elkaar versterken en zodoende

meerwaarde creëren. Geen enkel project kan op zichzelf stand succesvol gerealiseerd worden. Zo kan innovatie in de landbouw niet plaatsvinden als er geen goedgeschoold personeel beschikbaar is en hebben toegepaste beroepsopleidingen voor (de) gastvrijheidseconomie (toerisme) en zorg pas zin als die sector zelf modern en gezond is. Bewonersparticipatie en directe democratie zijn belangrijke onderdelen van de aanpak. Dit wordt naast bestaande programma's zoals Democratie in Actie ook meegenomen in pijler 5.

Partijen beogen een gecoördineerde beleidsmatige inzet om de beoogde resultaten van Regio Deal Zuid-Hollandse Delta te realiseren, waarbij de Regio uitvoering geeft aan de aanpak van de Regio Deal zoals uitgewerkt in dit artikel. Bij deze aanpak werken Partijen samen met relevante bedrijven, kennis- en onderwijsinstellingen, woningcorporaties, overheidsinstellingen, maatschappelijke organisaties alsmede bewoners van de Zuid-Hollandse Delta.

De aanpak bestaat uit vijf pijlers.

a. **Duurzaamheid**

Om de overstap te maken naar duurzame energie worden diverse toepassingen gerealiseerd. Op Voorne Putten wordt vooral ingezet op duurzame waterstof in industrie en mobiliteit. Hoeksche Waard en Goeree-Overflakkee zetten ook in op waterstof als alternatief voor aardgas in de verwarming van gebouwen. Duurzaamheid krijgt handen en voeten door efficiënter gebruik te maken van grondstoffen, gesloten grondstofketens te realiseren en afval te verminderen (circulaire economie).

Waterstofregio

- Partijen ondersteunen en waar mogelijk versterken ontwikkelingen die bijdragen aan een beter netwerk van waterstof vulstations. Door het verbeteren van dit aanbod zal naar verwachting de vraag naar waterstof voertuigen toenemen. Concreet krijgt dit invulling door de realisatie door de Regio van vier waterstoftankstations op de drie eilanden voor 2025 (op korte termijn al twee, op Goeree-Overflakkee en in de Hoeksche Waard).
- De bestaande bouw van één dorp in de Delta schakelt over op waterstof.
- In twee boerenbedrijven (op Goeree-Overflakkee of Hoeksche Waard) wordt een pilot opgestart om zelfvoorzienend te worden op het gebied van energie, met behulp van (mobiele) zonnecellen en waterstof. Dit brengt reductie van CO₂ uitstoot en een reductie van NO_x met zich mee en levert kennis en ervaring op. De potentie van deze reductie kan ook meer richting geven aan de groene waterstofontwikkelingen.
- De Regio werkt aan lesmateriaal, training en stageplekken in het regionale onderwijs, met betrekking tot waterstof, als basis voor (een netwerk van) onderwijs voor de energietransitie.

Circulaire economie

- Partijen stellen gezamenlijk de komende jaren een regionale strategie voor circulaire economie op.
- Tenminste één milieustraat (op een van de eilanden) gaat intensief samenwerken met een kringloopwinkel, een Repair Café en rondom deze faciliteiten wordt ruimte gegeven aan ambachtswerkplaatsen. In deze werkzaamheden is veel ruimte voor werkgelegenheid voor mensen met een afstand tot de reguliere arbeidsmarkt.
- De Regio legt de basis voor het creëren van kringloopketens door de afvalstromen in de regio in beeld te brengen.
- De Regio zet een kennisnetwerk op onder gemeenten, maatschappelijke organisaties en andere betrokkenen en maakt een koppeling met het beroepsonderwijs, om aan de slag te kunnen met (her)gebruik van materialen uit diverse branches.
- De Regio zet een Cirkelstad op, een platform waarin publieke en private partijen werk maken van steden zonder afval, zonder uitval. Dat gebeurt door de materialen die vrijkomen bij het slopen, renoveren of beheren van gebouwen terug te brengen in de kringloop. De materialen worden vervolgens toegepast in nieuwe producten met een gelijkwaardige toepassing.
- De overheden in de regio maken werk van circulaire inkoop en bedrijfsvoering. De Regio doet onderzoek naar en realiseert een digitale omgeving voor data met betrekking tot het beschikbaar stellen van primaire grondstoffen aan opdrachtnemers tbv bouw- en inkoopproces. Circulariteit wordt verder in de bedrijfsvoering geïntegreerd door een Inkoopacademie Zuid-Hollandse eilanden op te richten. Ook de N59 wordt zoveel mogelijk circulair onderhouden.
- De Regio richt Innovatietafels kringlooplandbouw in waaraan landbouwbedrijven met elkaar in gesprek gaan over circulaire oplossingen.

b) **Agrifood**

De agrifoodsector in de Zuid-Hollandse Delta is innovatief, toekomstgericht en van groot belang voor de regionale economie. Om de sector door te ontwikkelen tot een duurzame en circulaire sector wordt onder andere ingezet op het verhogen van de kwaliteit van de bodem, het verbeteren van de capillaire werking (waterberging), een grotere afvang van CO₂ en nieuwe verdienmodellen

voor de kringlooplandbouw. Gezien de ligging en de mogelijkheden van de regio worden initiatieven in het kader van de duurzame blauwe economie (o.a. zee-wiervelt) verder verkend. Een belangrijke noodzaak binnen de agrifoodsector is de doorontwikkeling van voedselketens tot logistieke, zakelijke ketens die kort, duurzaam en rendabel zijn.

Bodem (en duurzame landbouw)

- In het kader van de Regio Deal wordt per eiland één pilot voor regeneratieve landbouw uitgevoerd. Door regeneratieve landbouw toe te passen op landbouwgronden kan een groot deel van de CO₂-uitstoot worden opgenomen in de gewassen en worden opgeslagen in de bodem. Dit biedt verdienmodellen voor agrariërs die bijvoorbeeld CO₂-credits kunnen verkopen aan de industrie (haven Rotterdam).
- In het kader van de Regio Deal wordt gestart met één langdurige pilot met bokashi. Bokashi is een vorm van fermenteren van organisch materiaal. Het organisch materiaal wordt samen met klei en enzymen luchtdicht verpakt. Tijdens dat proces komen geen CO₂ of andere gassen vrij, in tegenstelling tot bij composteren. De bokashi kan vervolgens gebruikt worden in de regio. Als meststof op het land, maar ook in het openbaar groen van omliggende steden, in volkstuinen en in particuliere tuinen.
- Binnen de Regio Deal wordt onderzoek gedaan naar verdienmodellen in de kringlooplandbouw. Mogelijke verdienmodellen worden in kaart gebracht en op 1 of 2 locaties uitgerold. Daarbij wordt aangesloten bij het advies van de Taskforce verdienvermogen kringlooplandbouw (2019)¹⁶.

Korte ketens

- In het kader van de Regio Deal realiseert de Regio één korte keten. Daarvoor wordt een gezamenlijk label gecreëerd en worden regionale producten in het gebied binnen een straal van 50 km rondom de Delta verkocht. Er wordt een merk opgebouwd en er ontstaat na afloop van de aanloopfase een rendabele business model. Door regionale producten in de directe nabijheid voor het voetlicht te brengen ontstaat er een nieuwe waardering voor de streekproducten.

Netwerk foodlabs

- Binnen de Regio Deal bouwen de betrokken stakeholders een netwerk op dat drie foodlabs/kenniscentra met elkaar verbindt en meerwaarde biedt voor de regionale economie. Foodlabs zijn hotspots voor innovatie op het gebied van agrifood en leveren een bijdrage aan gezond en duurzaam voedsel. De focus wordt hierbij gelegd op de verschillende aspecten die de respectievelijke foodlabs/kenniscentra inbrengen.
 - In Dirksland (Goeree-Overflakkee) wordt het Innovatiecentrum Akkerbouw opgestart. Doel is het om duurzame innovaties te realiseren voor een sterke, rendabele, duurzame en toekomstbestendige akkerbouwsector.
 - In de Hoeksche Waard wordt gekozen voor een regionale benadering van het Foodlab: de Hoeksche Waard als voedingsbodem voor de Randstad.
 - Voorne-Putten zoekt actief aansluiting bij de Food Innovation Academy in Vlaardingen (FIA): De FIA is het kennis- en innovatiecentrum van de levensmiddelenindustrie voor de brede Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH). FIA stimuleert samenwerking en legt verbindingen tussen ondernemers, studenten en overheid.

c) Landschap en toerisme

De Regio werkte de afgelopen jaren succesvol aan een beter bereikbaar en leefbaar gebied en aan de doorontwikkeling van het toeristisch aanbod. De Voordelta maakt belangrijk onderdeel uit van de natuur- en belevingsindustrie in de Zuid-Hollandse Delta. Door de gunstige ligging ten opzichte van de wereldstad Rotterdam en een eigen toeristisch profiel kan de Noordzeekust zich hier onderscheiden ten opzichte van de rest van de deltaeilanden. Om de unieke ligging en natuur in en rond de Haringvlietdelta ook in de toekomst te benutten en versterken wordt een aantal maatregelen ontwikkeld die het landschap en toerisme een impuls geven. Daarnaast richt deze pijler zich op de herstructurering van vakantieparken en jachthavens om ondermijning tegen te gaan.

Verbinden Recreatie en Toerisme rond het Haringvliet

- In het kader van de Regio Deal worden projecten rond natuurinclusieve nieuwe recreatieve ontwikkelingen gerealiseerd. De komende jaren worden 10 tot 20 projecten rond natuurinclusieve en recreatieve ontwikkelingen opgestart aansluitend op het programma NL Delta. Focus ligt hierbij vooral op het bekender, toegankelijker en beleefbaarder maken van de (natuurlijke) kwaliteit van het Haringvliet en omgeving.

¹⁶ Kamerstuk 32 670, nr. 168.

Natuur en beleving kust Voordelta

- Op basis van een eerste verkenning wordt een samenwerkingsverband gestart om een kennisagenda op te stellen. Inzicht moet worden verkregen in de autonome morfologische ontwikkeling in de kustzone en de effecten daarvan op natuur, waterveiligheid en recreatie & toerisme.
- Een onderzoeksprogramma wordt gestart voor de doorontwikkeling van de Noordzeekustzone. Op basis van de onderzoeksuitkomsten zal worden verkend of 1 of meerdere proefprojecten kunnen worden opgestart. Tevens komt er een informatiecentrum voor bezoekers in de Voordelta.

Herstructurering campings en recreatieterreinen

- Voor een kwaliteitsimpuls in de toeristische sector is een herstructurering van verouderde recreatieterreinen, campings en jachthavens nodig. Binnen de Regio Deal wordt een plan opgesteld voor de herstructurering. Voor minstens 4 recreatieterreinen worden businessplannen opgesteld voor herstructurering. In deze businessplannen zullen duurzame en circulaire oplossingen een belangrijk aandachtspunt vormen.
- Binnen de Regio Deal wordt een start gemaakt met de herstructurering van een jachthaven tot een veelzijdige watercentrum.
- Recreatieparken en jachthavens zijn aantrekkelijk voor criminelen. Uit onderzoek blijkt dat het semipublieke legale plekken zijn waar criminelen samenkomen en nieuwe samenwerkingsverbanden ontstaan. Recreatieparken en jachthavens bieden een gelegenheid voor verschillende fasen van het criminele bedrijfsproces. Om ondermijning op deze locaties te voorkomen en aan te pakken wordt gestreefd naar samenwerking en kennisdeling met ruim 20% van de parken om ondermijning te voorkomen. Ook zal personeel worden getraind om ondermijning te signaleren en de weerbaarheid te vergroten en er zal een pilot digitaal nachregister worden opgezet. Bij de selectie van de parken voor deze samenwerking zal de zwaarte van de problematiek een belangrijke rol spelen om zoveel mogelijk impact te maken en effectief te kunnen leren van de aanpak. De selectie gebeurt in overleg met de partners.
- Het Rijk ondersteunt deze ambitie door verbinding te leggen met ervaringen in trajecten die elders lopen en in te zetten op kennisuitwisseling. Daarbij gaat het in ieder geval om de Regio Deal Veluwe, project Ariadne, leerkring, flexwonen, Groenfonds, Platform 31 en het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid.

d) Onderwijs en arbeidsmarkt

Op de drie eilanden werken de bestaande vmbo-/mbo-opleidingen al aan campusvorming en een betere aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt. Daarnaast werkt de Zuid-Hollandse Delta aan arbeidsbemiddeling, maar dit gebeurt nu nog te versnipperd (elk eiland heeft zijn eigen kaartenbak). Het verbeteren van de aansluiting tussen het onderwijs en de arbeidsmarkt om zo de instroom en het behoud van talent te faciliteren krijgt vorm door in te zetten op het aanbieden van regionaal toegankelijk en toekomstgericht onderwijs aansluitend op de sectoren agrifood, toerisme en recreatie, duurzaamheid, zorg en innovatie-techniek. Het is voor de regio van belang dat de verbinding gehouden wordt met bepalende, grotere regionale en landelijke ontwikkelingen in de samenwerking van arbeidsmarktpartners. Er is veel ontwikkeling in de dienstverlening van en samenwerking tussen gemeenten en andere ketenpartners (publiek en privaat) in arbeidsmarktregio's. Met name over het samenbrengen van vraag en aanbod. Aanleiding is zowel de voorziene arbeidsmarkt transitie (vertaald in het rapport van de commissie Borstlap) als aanscherpingen van wet- en regelgeving (aangekondigd door staatssecretaris Van Ark) en ontwikkeling en mogelijkheden in organisatie en techniek (ketensamenwerking en common ground ontwikkeling van het IV-landschap).

Netwerk campussen

- Partijen zetten in op een netwerk van minstens drie (beroeps-)campussen op de drie eilanden dat de opmaat is voor een regionaal dekkend aanbod voor de sectoren agrifood, toerisme en recreatie, duurzaamheid, zorg en innovatie-techniek.
- Als eerste stap wordt hiervoor een verkenning uitgevoerd in kansrijke sectoren om de behoefte van het bedrijfsleven in kaart te brengen.
- Dit is de input voor de ontwikkeling van minstens 3 doorgaande leerlijnen (VM3 en VM4 (en VM 5)). Onderdeel hiervan zal het realiseren van techniekfaciliteiten bij bedrijven zijn. De campus Brielle heeft de ambitie om zich door te ontwikkelen naar een campus alternatieve energie met nieuwe gecertificeerde deel- en keuzemodules die opleiden tot procesoperator en onderhoudsmonteur van waterstofinstallaties, windmolens, zonneparken en aardwarmteinstallaties, innovatieve leeromgeving alternatieve energie. Eenzelfde ontwikkeling, maar in verschillende fasen van ontwikkeling geldt voor SOB Hoeksche Waard, Beroepscampus op Goeree Overflakkee en de Leerwerkplaats techniek/ICT en de Zorgcampus in Nissewaard.

- De Regio zoekt ook de aansluiting op Albeda, Zadkine en Lentiz, die bijvoorbeeld een hospitality-specialisatie kunnen aanbieden. Voor de agrifood-lijn wordt gezocht naar aansluiting bij het Agrarisch Ontwikkelprogramma Goeree-Overflakkee, het akkerbouwcluster in Hoeksche Waard, het CIV Groen, de mogelijkheden die het GroenPact biedt en de Noordzee 2050 Gebiedsagenda.
- Samen met de doorlopende leerlijnen wordt ook in de genoemde sectoren verkend wat de behoeften en kansen voor onderwijs en bedrijfsleven zijn voor om-, her- en bijscholing. Voor drie sectoren worden circa 100-200 scholingstrajecten (mbo en associate degree) (door)ontwikkeld.

Naar een netwerk van werkleerbedrijven

- De werkbedrijven zetten een stabiele netwerkstructuur van de bestaande gemeentelijke werkbedrijven op om zo te komen tot één regionale arbeidsbemiddeling. De meerwaarde is de kwaliteit en de effectiviteit die wordt toegevoegd met deze aanpak: regionaal coördineren, vraag en aanbod goed ramen en specifiek aandacht hebben voor zij-instromers.
- Hiervoor wordt gestart met een verkenning in de genoemde sectoren met het bedrijfsleven (in samenhang met het 'netwerk beroepscampussen') om een goed beeld te hebben van de ontwikkelingen en kansen op de steeds veranderende arbeidsmarkt.
- Per sector ontstaat zo een regionale pool/netwerk van zij-instromers, mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt en bedrijven uit deze sectoren. Het (regionale netwerk van) werkbedrijf(-ven) maakt een match tussen bedrijf en werknemer en begeleidt waar nodig de werknemer naar het om- her- of bijscholingstraject ('netwerk beroepscampussen'). Er worden 55-80 nieuwe integratietrajecten opgestart.
- Om de regionale arbeidsmarkt transparanter te maken, wordt aangesloten bij de gezamenlijke aanpak in de arbeidsmarktregio Rijnmond en van het Werkgeversservicepunt Rijnmond (WSPR). Daar is HalloWerk! als online platform ontwikkeld om werkgevers en werkzoekenden direct met elkaar in contact te brengen gericht op matching van vraag en aanbod.
- Aanvullend hierop zal een regio specifieke digitale tool worden ontwikkeld. Deze online vacaturebank bevat alle openstaande vacatures in de Zuid-Hollandse Delta. Hiermee kunnen werkzoekenden in één oogopslag zien welke vacatures er bij bedrijven te vinden zijn. Bedrijven die in de pool voor de regionale arbeidsbemiddeling komen, komen ook in deze online vacaturebank.
- Het leidend principe bij de ontwikkeling van deze online dienstverlening (inclusief HalloWerk! en de online vacaturebank) en de in te richten infrastructuur hierachter is dat er een bredere overkoepelende ontwikkeling van online dienstverlening gaande is, waarbij instrumenten in samenhang binnen de bestaande structuren worden ontwikkeld en toegepast. Hoe dit precies gaat lopen is nu reeds onderwerp van gesprek binnen de arbeidsmarktregio.
- Het Rijk ondersteunt deze ambitie met de volgende inspanningen:
 - o Het ondersteunen van de regio bij het vormgeven van de 3 doorlopende leerlijnen door het aanleveren van data, kennis en netwerk via het programma Sterk Beroepsonderwijs (OCW);
 - o Ondersteuning bij het opstellen van een subsidieaanvraag bij het RIF MBO. Voor deze subsidie moet verder de normale aanvraagprocedure worden gevolgd;
 - o Eventuele ondersteuning via de regeling voor VMBO-techniek Sterk Techniekonderwijs (OCW).

e) Duurzaam partnerschap

Voor de uitvoering van de Regio Deal Zuid-Hollandse Delta wordt ingezet op een versterking van diverse triple helix verbanden die ervoor zorgen dat het profiel en de belangen helder en goed worden gecommuniceerd op bestuurlijk, ambtelijk en sectoraal vlak. Ook wordt ingezet op versterking van marketing van de Zuid-Hollandse Delta. Nadruk komt te liggen op de unieke combinatie van natuur en recreatie op een steenworp van de stedelijke omgeving.

De Regio Deal gaat uit van de krachten van de regio: de eigen identiteit, cultuur en sociale cohesie zijn hierbij van groot belang. De gemeenschappen in de Zuid-Hollandse Delta kiezen daarom voor een versterkt regionaal samenspel, maar met behoud van de kwaliteit van het wonen en leven en de sociale verbondenheid in de kernen. Hierdoor worden jongeren/jonge gezinnen behouden en is er aantrekkingskracht voor jongeren/jonge gezinnen naar de regio waar interessant en hoogwaardig werk is en waar het een mooie en betaalbare omgeving is om te wonen.

Partijen stimuleren verbinding en worteling in de regionale samenleving. Het stimuleren van burgerschap, ruimte bieden aan burgerinitiatieven en het borgen van de sociale cohesie staan hierbij centraal.

Governance

- Voor het aansturen, coördineren, monitoren en verantwoorden van de Regio Deal en de bijbehorende middelen wordt een aparte uitvoeringsorganisatie gevormd. Een bestuurlijke stuurgroep (bestuurlijke vertegenwoordiging van de drie eilanden, bestuurlijke vertegenwoor-

diging bedrijfsleven en bestuurlijke vertegenwoordiging onderwijs) en een coördinerende programmagroep (ambtelijk, vertegenwoordiging bedrijven, vertegenwoordiging onderwijs) vormen deze organisatie. De daadwerkelijke uitvoering vindt onder leiding van de trekkers per project/businesscase plaats en is dus belegd bij bestaande functies. Zie verdere uitwerking bij artikel 7 en 8.

Marketing

- Binnen de Regio Deal wordt een marketingprogramma opgezet om de Zuid-Hollandse Delta in de markt te zetten en bekender te maken. Daarnaast wordt een gerichte acquisitiestrategie en -programma uitgevoerd voor de sector (duurzame) agrifood, waarbij inhoudelijke aansluiting wordt gezocht met programmalijn 2 (Agrifood).

Burgerparticipatie

- Bewonersparticipatie en directe democratie zijn belangrijke onderdelen van de aanpak. Dit wordt met behulp van bestaande programma's zoals Democratie in Actie ook meegenomen in deze pijler.

Deel 2 Uitvoering & rapportage

2. Inzet middelen Regio Envelop voor uitvoering Regio Deal Zuid-Hollandse Delta

Artikel 5 – Uitgangspunten

1. Partijen beogen een gecoördineerde beleidsmatige inzet van hun gezamenlijke financiële middelen op basis van de afspraken in deze Regio Deal Zuid-Hollandse Delta. De Regio geeft met die middelen uitvoering aan de Regio Deal Zuid-Hollandse Delta zoals het initiëren en/of realiseren van programma's en projecten en andere uitvoeringsactiviteiten in het kader van de ambitie, het doel, de beoogde resultaten en de aanpak van de Regio Deal Zuid-Hollandse Delta zoals bedoeld in artikelen 1 tot en met 4.
2. LNV reserveert maximaal € 7,5 mln. inclusief eventueel verschuldigde BTW vanuit de Regio Envelop als rijksbijdrage voor uitvoeringsactiviteiten als bedoeld in het eerste lid volgens de in de onderstaande tabel opgenomen onderverdeling:

Uitvoeringsactiviteiten	Bedrag
Pijler Duurzaamheid	€ 2,2 mln.
Pijler Agrifood	€ 1,7 mln.
Pijler Landschap en toerisme	€ 2,0 mln.
Pijler Arbeidsmarkt	€ 1,1 mln.
Pijler Duurzaam Partnerschap ¹	€ 0,5 mln.
Rijksbijdrage totaal maximaal	€ 7,5 mln.

¹ Tevens Uitvoeringskosten (VAT-kosten) van deze Regio Deal.

3. De Regio reserveert minimaal een bedrag van in totaal € 7,5 miljoen aan regionale publieke cofinanciering voor uitvoeringsactiviteiten als bedoeld in het eerste lid volgens de in de onderstaande tabel opgenomen onderverdeling:

Uitvoeringsactiviteiten	Bedrag
Pijler Duurzaamheid	€ 1,9 mln.
Pijler Agrifood	€ 1,5 mln.
Pijler Landschap en toerisme	€ 3,1 mln.
Pijler Arbeidsmarkt	€ 0,8 mln.
Pijler Duurzaam Partnerschap ¹	€ 0,2 mln.
Regionale publieke cofinanciering totaal	€ 7,5 mln.

¹ Tevens Uitvoeringskosten (VAT-kosten) van deze Regio Deal.

4. De verdeling opgenomen in de tabel in het tweede lid geldt als uitgangspunt. Partijen zijn zich ervan bewust dat gedurende de looptijd van de Regio Deal omstandigheden en/of prioriteiten kunnen wijzigen. Partijen kunnen, na bespreking in het Rijk-Regio-overleg zoals bedoeld in artikel

7, eerste lid, een gewijzigde verdeling afspreken. Op deze wijziging van Regio Deal Zuid-Hollandse Delta is artikel 12, derde lid, van toepassing.

- De in het derde lid opgenomen indicatieve verdeling van de regionale publieke cofinanciering geeft de uitsluitend de intenties weer van de regionale (publieke) partners. Voor zover gedurende de looptijd van de Regio Deal Zuid-Hollandse Delta deze indicatieve verdeling wijzigt kunnen die wijzigingen in afwijking van artikel 12 ter kennisname aan het Rijk-Regio-overleg worden overgelegd.

Artikel 6 – Regiokassier

Partijen spreken af dat in het kader van de uitvoeringsactiviteiten van de Regio Deal Zuid-Hollandse Delta gemeente Nissewaard de rol zal vervullen van regiokassier.

3. Governance uitvoering Regio Deal Zuid-Hollandse Delta

Artikel 7 – Rijk-Regio-overleg

- Periodiek treden Partijen in overleg over de onderlinge samenwerking in het kader van de Regio Deal Zuid-Hollandse Delta en met andere publieke en/of private samenwerkingspartners. Dit Rijk-Regio-overleg zorgt voor de coördinatie van de inzet van Partijen in het kader van de uitvoering van Regio Deal Zuid-Hollandse Delta, de daarbij behorende uitwisseling van informatie en voor het bespreken van de voortgang, inclusief de in artikel 8 bedoelde monitoring.
- Het Rijk-Regio-overleg vergadert tenminste eenmaal per jaar, in ieder geval in de maand september, ten behoeve van de bespreking van de in artikel 8, tweede lid, bedoelde jaarlijkse voortgangsrapportage Regio Deal Zuid-Hollandse Delta.
- Het Rijk-Regio-overleg formuleert en bewaakt de kaders waarbinnen de uitvoering van de Regio Deal Zuid-Hollandse Delta plaatsvindt.
- Het in het eerste lid bedoelde Rijk-Regio-overleg bestaat uit vertegenwoordigers:
 - vanuit de ministeries van het Rijk:
 - Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit;
 - Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties;
 - Economische Zaken en Klimaat;
 - Onderwijs, Cultuur en Wetenschap;
 - Infrastructuur en Waterstaat;
 - Sociale Zaken en Werkgelegenheid;
 - Justitie en Veiligheid.
 - vanuit de Regio:
 - Provincie Zuid-Holland;
 - de gezamenlijke gemeenten in de regio Zuid-Hollandse Delta: gemeente Brielle, gemeente Goeree-Overflakkee, gemeente Hellevoetsluis, gemeente Hoeksche Waard, gemeente Nissewaard en gemeente Westvoorne
- Het Rijk-Regio-overleg voorziet in zijn eigen werkwijze. Voor de uitvoering van de Regio Deal Zuid-Hollandse Delta maakt het Rijk-Regio-overleg hiertoe nadere werkafspraken en legt deze vast. LNV voert het secretariaat van het overleg.

4. Monitoring, evaluatie en communicatie Regio Deal

Artikel 8 – Monitoring en evaluatie

- Monitoring van de uitvoering van de Regio Deal Zuid-Hollandse Delta als geheel vindt plaats op twee niveaus:
 - op het niveau van de concrete initiatieven en projecten;
 - op het niveau van de in artikel 3 genoemde beoogde resultaten en beleidsindicatoren.
- Op basis van deze monitoring voert de Regio een nulmeting uit, uiterlijk in het voorjaar van 2021, en stelt de Regio éénmaal per jaar een voortgangsrapportage op over het daarvoor voorafgaande jaar. Hierin wordt melding gemaakt van:
 - de voortgang van de uitvoering van de Regio Deal Zuid-Hollandse Delta aan de hand van de in artikel 2 genoemde programmalijnen;
 - de behaalde resultaten aan de hand van de in artikel 3 genoemde beoogde resultaten;

- c. de voortgang van de uitvoering van de Regio Deal Zuid-Hollandse Delta aan de hand van de meerjarige projectenplanning.
3. De jaarlijkse voortgangsrapportage wordt (in concept) voor 15 juli van ieder jaar overgelegd aan het Rijk-Regio-overleg.
4. De Regio kan met de jaarlijkse voortgangsrapportage de betrokken gemeenteraden en provinciale staten informeren. LNV gebruikt de jaarlijkse voortgangsrapportage als input voor de periodieke voortgangsrapportage van alle Regio Deals voor de Tweede Kamer van de Staten-Generaal.
5. De Regio evalueert de uitvoering en werking van de Regio Deal Zuid-Hollandse Delta binnen acht maanden na afronding van deze Regio Deal en maakt daarvan een eindevaluatie op conform de in het tweede lid onder a tot en met c genoemde onderdelen. De Regio legt de eindevaluatie uiterlijk 1 september 2025 voor aan het Rijk-Regio-overleg.
6. Ten behoeve van de evaluatie van de Regio Portefeuille voert het Planbureau voor de Leefomgeving een lerende evaluatie uit. De Regio neemt hieraan deel.
7. Ten behoeve van de monitoring van de arrangementen voor besluitvorming, afstemming, samenwerking en meer in het algemeen sturing, die nodig zijn voor de uitvoering van de Regio Deals op regionaal en op rijksniveau, hebben BZK en LNV een Monitoringstraject Governance opgezet. De Regio neemt hieraan deel.

Artikel 9 – Communicatie

1. Partijen communiceren eensluidend over de Regio Deal Zuid-Hollandse Delta. Hiertoe wordt gewerkt met een kernboodschap. De kernboodschap is:
'Met de Regio Deal Zuid-Hollandse Delta wordt een stevige impuls gegeven aan de realisatie van de ambitie om duurzaam en innovatief te groeien.
Partijen streven door middel van een integrale aanpak naar een verbetering van de kwaliteit van leven, werken, ondernemen, landschap en recreëren (brede welvaart) in de Zuid-Hollandse Delta. Ambitie is om de Zuid-Hollandse Delta te ontwikkelen tot een duurzame koploper in Nederland, waar ruimte is voor innovatieve oplossingen, nieuwe ontwikkelingen en vitale bedrijvigheid. Partijen zetten in op een samenhangend pakket van maatregelen waarbij economische groei telkens op een innovatieve wijze wordt verbonden met duurzaamheid, behoud ecologische waarden en leefbaarheid.'
2. De communicatie over de Regio Deal Zuid-Hollandse Delta verloopt primair vanuit de regio door de Regio, via de uitvoeringsorganisatie Regiodeal. Het Rijk draagt de kernboodschap ook uit via zijn eigen kanalen.
3. Er wordt een gezamenlijk communicatieplan besproken en nader afgesproken door het in artikel 7 bedoelde Rijk-Regio-overleg.
4. De Regio zal bij projecten die deel uitmaken van de uitvoering van de Regio Deal Zuid-Hollandse Delta vragen om in de communicatie over die projecten kenbaar te maken dat het project mede mogelijk is gemaakt in het kader van de Regio Deal Zuid-Hollandse Delta.

5. Slotbepalingen

Artikel 10 – Uitvoering in overeenstemming met Unierecht

De afspraken van deze Regio Deal worden in overeenstemming met het recht van de Europese Unie uitgevoerd in het bijzonder voor zover de afspraken vallen onder de werking van de Europese regels met betrekking tot aanbesteding, mededinging, staatssteun en technische normen en voorschriften.

Artikel 11 – Gegevenswisseling

1. De in het kader van (de uitvoering van) deze Regio Deal uitgewisselde dan wel uit te wisselen informatie is in beginsel openbaar. Indien een Partij verzoekt om geheimhouding zullen de overige Partijen deze informatie in beginsel geheim houden en deze geheel noch gedeeltelijk aan enige derde bekendmaken, behoudens voor zover een verplichting tot openbaarmaking voortvloeit uit de wet, een rechterlijke uitspraak of deze Regio Deal.
2. Partijen dragen er zorg voor dat concurrentiegevoelige en/of privacy gevoelige informatie uitsluitend wordt gedeeld voor zover dit in overeenstemming is met de relevante internationale,

Europese en nationale wettelijke kaders. Zij kunnen hiertoe nadere afspraken vastleggen.

Artikel 12 – Wijzigingen

1. Elke Partij kan schriftelijk verzoeken deze Regio Deal te wijzigen. De wijziging behoeft de instemming van alle Partijen.
2. Partijen treden in overleg binnen 6 weken nadat een Partij het verzoek heeft kenbaar gemaakt aan het programmteam Regio Portefeuille LNV. Het programmteam Regio Portefeuille LNV informeert de overige Partijen over de voorgestelde wijziging en vraagt hen om instemming.
3. Nadat alle Partijen aan het programmteam Regio Portefeuille LNV kenbaar hebben gemaakt in te stemmen met het verzoek tot wijziging wordt de wijziging en de verklaringen tot instemming als bijlage aan deze Regio Deal gehecht.

Artikel 13 – Opzegging

1. Elke Partij kan de Regio Deal Zuid-Hollandse Delta met inachtneming van een opzegtermijn van 3 maanden schriftelijk opzeggen, indien een zodanige verandering van omstandigheden is opgetreden dat deze Regio Deal billijkheidshalve op korte termijn behoort te eindigen. De opzegging moet de verandering in omstandigheden vermelden.
2. Wanneer een Partij deze Regio Deal opzegt, blijft de deal voor de overige Partijen in stand voor zover de inhoud en de strekking ervan zich daartegen niet verzetten.
3. Ingeval van beëindiging van de Regio Deal Zuid-Hollandse Delta krachtens opzegging is geen van de Partijen jegens een andere Partij schadeplichtig.

Artikel 14 – Toetreding nieuwe partijen

1. In overeenstemming met alle Partijen kunnen anderen tijdens de looptijd van de Regio Deal Zuid-Hollandse Delta als nieuwe partijen toetreden tot deze deal.
2. Het schriftelijke verzoek tot toetreding met daarbij de concrete bijdrage aan de Regio Deal Zuid-Hollandse Delta wordt gericht aan het programmteam Regio Portefeuille LNV. Het programmteam informeert Partijen en vraagt hen om instemming.
3. Zodra alle Partijen aan het programmteam Regio Portefeuille LNV kenbaar hebben gemaakt in te stemmen met het verzoek tot toetreding, ontvangt de toetredende partij de status van Partij van de Regio Deal Zuid-Hollandse Delta en gelden voor die partij de voor haar uit de deal voortvloeiende rechten en verplichtingen.
4. Het verzoek tot toetreding en de verklaringen tot instemming worden als bijlagen aan de Regio Deal Zuid-Hollandse Delta gehecht.

Artikel 15 – Nakoming

Partijen komen overeen dat de nakoming van de afspraken in de Regio Deal Zuid-Hollandse Delta niet in rechte afdwingbaar is.

Artikel 16 – Counterparts

De Regio Deal Zuid-Hollandse Delta kan worden ondertekend door Partijen in verschillende exemplaren, die samengevoegd hetzelfde rechtsgevolg hebben alsof deze Regio Deal is ondertekend door alle Partijen in één exemplaar.

Artikel 17 – Citeertitel

Deze Regio Deal kan worden aangehaald als Regio Deal Zuid-Hollandse Delta.

Artikel 18 – Inwerkingtreding en looptijd

Deze Regio Deal treedt in werking met ingang van de dag na ondertekening door alle Partijen en eindigt op 1 september 2025.

Artikel 19 – Openbaarmaking

1. Deze Regio Deal zal net als andere Regio Deals openbaar worden gemaakt door publicatie in de Staatscourant, waardoor anderen kennis kunnen nemen van de Regio Deals.
2. LNV rapporteert over de Regio Portefeuille, alsmede de hieruit voortvloeiende Regio Deals naar de Tweede Kamer van de Staten-Generaal.

Aldus overeengekomen en in tweevoud ondertekend,

*De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,
C.J. Schouten*

*De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
K.H. Ollongren*

*De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
I.K. van Engelshoven*

*De Minister van Justitie en Veiligheid
F.B.J. Grapperhaus*

*De Staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat
M.C.G. Keijzer*

*De Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
T. van Ark*

*De Staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat,
S. van Veldhoven-van der Meer*

*College van burgemeester en wethouders van de gemeente Brielle,
namens deze:
G.G.J. Rensen,
burgemeester van de gemeente Brielle*

*College van burgemeester en wethouders van de gemeente Goeree-Overflakkee,
namens deze:
A. Grootenboer,
burgemeester van de gemeente Goeree-Overflakkee*

*College van burgemeester en wethouders van de gemeente Hellevoetsluis,
namens deze:
M.C. Junius,
burgemeester van de gemeente Hellevoetsluis*

*College van burgemeester en wethouders van de gemeente Hoeksche Waard,
namens deze:
A.P.J. van Hemmen,
burgemeester van de gemeente Hoeksche Waard*

*College van burgemeester en wethouders van de gemeente Nissewaard,
namens deze:
F. van Oosten,
burgemeester van de gemeente Nissewaard*

*College van burgemeester en wethouders van de gemeente Westvoorne,
namens deze:
P.E. de Jong,
burgemeester van de gemeente Westvoorne*